

veiligheid van de staat
sûreté de l'état

SALAFISME IN BELGIË

MECHANISMEN EN REALITEIT

INHOUDSTAFEL

INLEIDING.....	p. 4
1. HISTORISCH OVERZICHT EN IDEOLOGISCHE BEGINSELEN VAN DE BEWEGING.....	p. 5
2. TYPOLOGIE: EEN PLURIFORME BEWEGING	p. 9
3. WAAR KOMT HET SALAFISME VOOR IN BELGIË ?	p. 13
4. WELKE BEDREIGING VORMT HET SALAFISME ?	p. 15
5. OPVOLGING VAN HET FENOMEEN IN ONS LAND	p. 17
CONCLUSIE.....	p. 18

INLEIDING

Het aantal salafistische groeperingen en initiatieven in ons land neemt langzaam maar zeker toe en de invloed van het salafisme groeit. Dit kan op termijn tot maatschappelijke problemen leiden, omdat het gaat om een islamitische leer die vijandig staat tegenover een aantal westerse en democratische waarden.

Maar salafisme wordt ook als problematisch ervaren omdat het een voedingsbodem kan vormen voor het jihadisme. Reeds in de jaren negentig werd ons land geconfronteerd met gewelddadige salafistische bewegingen, zoals de Algerijnse terreurorganisatie Groupe Islamique Armé (GIA), waarvan een aantal leden zich in ons land hadden gevestigd. De voorbije jaren werden in Europa ook talrijke aanslagen gepleegd die direct gelinkt kunnen worden aan jihadistisch-salafistisch geïnspireerde individuen of groeperingen, zoals Islamitische Staat (IS).

De vraag rijst dus: wie zijn de salafisten en welke ideologie hangen ze aan? Leidt salafisme onvermijdelijk tot terrorisme? En vormt het salafisme echt een bedreiging voor onze democratische rechtsorde? Met deze brochure willen we een genuanceerd beeld schetsen van het fenomeen in België.

1. HISTORISCH OVERZICHT EN IDEOLOGISCHE BEGINSELEN VAN DE BEWEGING

Geschiedenis van de beweging

Het salafisme is een stekking binnen de soennitische islam die ontstond in de middel-eeuwen. Ze behoort tot de meest 'literalistische' stroming (die de koran letterlijk interpreteert) van het soennisme. Ze heeft zich in de loop der eeuwen verder ontwikkeld, maar werd pas echt geconcretiseerd in de 18de en 19de eeuw.

Het salafisme kende zijn grootste expansie aan het einde van de 20ste eeuw. Dat was het gevolg van een aantal historische en geopolitieke factoren, gecombineerd met een diepgeworteld activisme.

Het gaat onder meer om de volgende factoren:

1. Een reeks oorlogen in de moslimwereld (Afghanistan, Irak, Somalië) en in het bijzonder het Israëliisch-Palestijns conflict: door de instabiele situatie en het antwoord van de regimes op de uitdagingen van het einde van de 20ste eeuw (het economisch wanbeleid, het verlangen naar vrijheid en een aantal vastgelopen conflicten) konden de salafisten zich opwerpen als een potentieel alternatief voor een bevolking die door haar leiders was teleurgesteld.

2. Dankzij de exponentiële winsten uit de oliecrisis hebben een aantal landen uit de Golfregio hun nationale, religieuze ideologie kunnen exporteren om zo hun invloed aan te wenden. In eigen land konden ze met dat geld salafistische verenigingen ondersteunen, die zich vaak vermomden als ngo's om zo sociale vrede af te kopen en binnenlandse tegenstand in de kiem te smoren.

3. Door de opkomst van de satelliet-tv, de snelle groei van het internet en de sociale media en de evolutie van de informatietechnologie zijn religieuze boodschappen met een salafistisch karakter gemakkelijker toegankelijk geworden voor het grote publiek, wat voorheen moeizaam verliep.

De kern van de doctrine en het gemeenschappelijke gedachtegoed

Het salafisme is geen homogene stroming. Binnen het salafisme bestaan verschillende stekkingen naast elkaar, wat bij buitenstaanders tot verwarring kan leiden. De diverse stromingen hanteren sterk uiteenlopende gebruiken, maar ze hebben een gezamenlijke ideologische kern en een gemeenschappelijk referentiekader.

Het woord 'salafisme' is afkomstig van de Arabische term 'as-salaf as-salih' ('de voortreffelijke voorgangers'). Het begrip verwijst naar de metgezellen van de profeet Mohammed en de twee daaropvolgende generaties moslims in de 7de en de 8ste eeuw.

De essentie van de salafistische leer is een terugkeer naar de geloofsbeleving van de eerste drie generaties moslims, die wordt beschouwd als de enige authentieke en gelidige geloofsbeleving.

Salafisten menen dat enkel een terugkeer naar de 'originale' islam de glorie van de eerste eeuwen kan herstellen en kan leiden tot de oprichting van een islamitische staat beheerd door een strikte shariawetgeving.

Een voorbeeld van een samenleving die geïnspireerd was op het salafisme en waar de sharia was ingevoerd, was Afghanistan onder de Taliban. Vrouwen werden er zwaar gediscrimineerd en tegenover kunstenaars, muzikanten, andersgelovigen en homoseksuelen werd een repressieve politiek gevoerd. Het strafrecht van de Taliban legde bovendien lijfstraffen op zoals steniging, zweepslagen of de amputatie van ledematen.

Het salafisme is een ultraorthodoxe stroming

Volgens de salafistische lezing van de islam moet de organisatie van het sociale, politieke en persoonlijke leven in al zijn vormen verlopen volgens strikt religieuze voorschriften die afkomstig zijn uit de enige twee bronnen die als legitiem worden beschouwd: de Koran en de Sunnah. Beide bronnen worden gehanteerd in hun meest letterlijke interpretatie (en met uitsluiting van elke andere). Het is een lezing van de godsdienst die weinig ruimte laat voor aanpassingen van de heilige teksten aan de hedendaagse realiteit.

Het salafisme is een reactionaire stroming

Bij de terugkeer naar de glorie van de eerste eeuwen van de islam wordt elke vorm van politieke, culturele, sociale of wetenschappelijke evolutie uitgesloten. Dit soort evolutie wordt zelfs gezien als een 'verwerpelijke vernieuwing' ('bid'aa'), die het gevaar inhoudt ver van de werkelijke betekenis van de goddelijke boodschap af te dwalen.

Het salafisme is een intolerante stroming

Het salafisme verwerpt elke aanpassing aan lokale 'eigenheden' van de islam en verwerpt ook elke andere godsdienst. De bedoeling is om 'gezuiverd' te blijven van alle zogenoemde niet-islamitische invloeden.

Om die reden worden ook de heiligencultus, het polytheïsme, het atheïsme, de westerse maatschappij, de westerse waarden, de democratische rechtsorde, het sjiïsme en de soefi-praktijken gezien als goddeloos en afwijkend.

Deze intolerante houding kan bij salafisten onderling tot wrevel leiden.

Lexicon van woorden gebruikt door de salafisten

Sommige van de onderstaande termen worden door alle moslims gebruikt. De salafistische interpretaties ervan vormen de harde kern van de salafistische ideologie. Onderstaande woordenlijst is evenwel niet exhaustief.

Tawhid: verwijst naar de eenheid en de soevereiniteit van God.

De salafisten gebruiken dit concept om hun sociale en politieke ambities te rechtvaardigen. Aangezien God almachtig is, komt alleen aan hem de macht toe om de staat te organiseren en niet aan de mens. Deze interpretatie legitimeert het verwerpen van een seculiere staatsorganisatie en van de democratie. Dat de salafisten de Ene God aanbidden, impliceert verder dat ze geen andere entiteiten dan deze Ene God aanbidden en dat ze ook andere godsdiensten en zelfs andere stromingen binnen de islam verwerpen.

Al wala wal bara: verwijst naar het salafistische concept van de alliantie en de afwijzing. Een moslim die God op een correcte manier wenst te dienen, moet loyaal zijn tegenover medegelovigen die dezelfde lezing van de islam delen. Hij moet de invloed van niet-moslims afblokken en hen zelfs als vijanden beschouwen.

Sommigen gebruiken dit concept om de gewapende jihad te rechtvaardigen.

Takfir: verwijst naar het concept van de afvalligheid. Een moslim kan in principe geen andere moslim excommuniceren. Een groot aantal salafistische geleerden zijn het erover eens dat een moslim niet uit het geloof kan worden gezet, zelfs niet wanneer hij een hoofdzonde heeft begaan (bijvoorbeeld een moord), behalve als hij niet aanvaardt dat wat hij heeft gedaan verboden is door de islam.

Volgens sommigen hebben enkel religieuze geleerden het recht om te excommuniceren. De takfiri-salafisten (die slechts één tak van het salafisme vertegenwoordigen) eisen zich die competentie wel toe. Voor hen zijn moslims die hun lezing van de islam niet delen afvalligen. Ze bestempelen hen als mourtad (afvallige).

Kafir (mv.: kafiroun, kouffar): verwijst naar de ongelovigen, atheïsten of aanhangers van een andere godsdienst. Volgens de salafisten mogen moslims niet omgaan met ongelovigen. Jihadisten gaan een stap verder en menen dat het gebruik van geweld tegenover ongelovigen gerechtvaardigd is.

Een dergelijke houding voedt de behoefte om een parallele samenleving op te zetten, onafhankelijk van de westerse maatschappij.

Jihad: ofwel jihad an-nafs is een persoonlijke inspanning in functie van het eigen geloof. De jihad groepeerde een reeks handelingen, zoals bijvoorbeeld de studie van de godsdienst, de oprechte houding en/of het geduld dat iemand aan de dag legt bij beproevingen bedoeld om dichterbij God te komen.

Soms gebruiken salafisten de term jihad wanneer ze het over de 'heilige oorlog' hebben. Die propageert het gebruik van geweld om de islam te verdedigen. Toch zijn er gradaties in de verschillende interpretaties van de jihad en de redenen waarom ernaar wordt teruggegrepen.

Voor de meest radicale salafisten is de heilige oorlog een persoonlijke plicht van elke moslim. Voor sommigen vormt ze zelfs de zesde pijler van de islam. Zij zijn ervan overtuigd dat elke goede moslim de vijanden van de islam in historische moslimlanden – en zelfs in andere landen, waaronder West-Europese – moet gaan bestrijden.

Oummah: verwijst naar de gemeenschap van gelovige moslims. De salafisten beweren systematisch te handelen in het belang van de oummah. Enkel de moslims die hun doctrine delen, beschouwen ze als leden van de oummah – volgens het concept van al wala wal bara en in sommige gevallen van de takfir.

2. TYPOLOGIE: EEN PLURIFORME BEWEGING

Het salafisme is erg heterogeen en omvat zeer uiteenlopende visies. Het zou ons te ver leiden om alle bestaande gevoeligheden en nuances op te sommen en toe te lichten – dat valt trouwens buiten het opzet van deze brochure. In grote lijnen kunnen we echter aangeven dat alle stromingen die gelinkt worden aan het salafisme een islamisering van de samenleving tot doel hebben. Dit willen ze bereiken door militant activisme en proslitisme. De vorm die deze acties kunnen aannemen, kan sterk verschillen.

Onderstaande opdeling – in wetenschappelijk, politiek en jihadistisch salafisme – weerspiegelt de middelen die noodzakelijk en legitiem worden geacht om de gemeenschappelijke doelstellingen te bereiken: de zuivering van de godsdienst en de oprichting van een islamitische staat waar de sharia geldt (cf. supra).

Deze onderverdeling is allesbehalve strikt. Niemand is onvoorwaardelijk verbonden aan één bepaalde beweging. De grenzen tussen de verschillende strekkingen van het salafisme zijn vaag en verschillende mengvormen zijn mogelijk.

2.1 Het wetenschappelijk salafisme

De grootste stroming binnen het salafisme beschouwt prediken ('dawa') als het voornaamste instrument voor de verspreiding van de ideologie. Ze sluit politieke inmenging en geweld als actiemiddel uit. Bekeringen door wetenschappelijke salafisten gebeuren in het onderwijs, door middel van didactisch materiaal over de islam en door prediking.

2.2 Het politiek salafisme

Net zoals bij het wetenschappelijk salafisme, neemt prediken bij de politieke strekkingen een belangrijke plaats in. Het wordt als noodzakelijk beschouwd, maar het volstaat niet om het doel te bereiken.

Daarom hebben sommige salafisten, onder invloed van bewegingen zoals de Moslimbroeders¹, geprobeerd om hun stellingen in politieke termen te vertalen. Ze zijn geëvolueerd naar politieke en militante actie. Ze participeren in politieke partijen, doen aan lobbying of zelfs aan infiltratie. De politieke beweging binnen het salafisme heeft zich hoofdzakelijk in het Midden-Oosten ontwikkeld. Zo heeft de salafistische partij Hizb al Nour enkele jaren geleden haar intrede gedaan in het Egyptische parlement.

In België blijft de aanwezigheid van de politieke tak van het salafisme erg beperkt.

¹ Volgend op de vervolgingen en het verbod op de beweging die in Egypte onder Nasser werd opgericht, ging een groot aantal broeders in de jaren 1960-1970 in ballingschap in Saoedi-Arabië. De wederzijdse invloed die de doctrine van de wahhabisten en de Moslimbroeders op elkaar uitoefenden, heeft geleid tot deze hybride vorm van politiek salafisme.

De beweging van de Moslimbroeders²

De oprichting van een islamitische staat is zowel voor Moslimbroeders als voor salafisten het einddoel. Toch staan de strategieën die beiden gebruiken in principe lijnrecht tegenover elkaar.

Voor de Moslimbroeders kan enkel een islamitisch staatsbestel de sharia opleggen en de samenleving islamiseren. Dat betekent dat de politieke macht moet worden overgenomen. De Moslimbroeders wenden daartoe alle beschikbare middelen en technieken aan, zoals politiek of sociaal engagement, infiltratie van overheidsstructuren, enzovoort.

Salafisten zijn er dan weer van overtuigd dat ze de bevolking kunnen islamiseren door te prediken om hen zo voor hun ideeën te winnen. Zodra dat is gebeurd, is de staat de facto islamitisch en wordt het opleggen van de sharia onvermijdelijk.³

De Moslimbroeders en de salafisten beconcurreren elkaar om zoveel mogelijk discipelen aan te trekken, al is ad hoc samenwerking niet uitgesloten.

2.3 Het jihadistisch salafisme

Voor de aanhangers van het jihadistisch salafisme volstaan prediken en politieke actie niet om het doel te bereiken. Geweld en de gewapende strijd zijn voor hen legitieme middelen om hun ideologie te verspreiden.

Jihadistische salafisten kunnen onderling sterk verschillen omdat ze niet allemaal hetzelfde gewicht geven aan het gebruik van geweld en niet allemaal even strijdvaardig zijn. Sommigen vinden de gewapende strijd enkel gerechtvaardigd in die landen waar moslims door niet-moslims worden geregeerd of verdrukt. De meest extremen vinden het gebruik van geweld en terrorisme overal ter wereld gewettigd, zelfs tegenover andere moslims, die ze als afvalligen bestempelen. Ook in regio's waar de islam nooit de meerderheidsreligie is geweest, menen ze geweld te mogen gebruiken.

Het jihadistisch salafisme is momenteel de voornaamste ideologie van individuen die evolueren naar gewelddadig extremisme. Het is ook de belangrijkste ideologie van terroristen die actief zijn in jihadistische groeperingen in Syrië en in Irak.

2. De Moslimbroeders, opgericht in 1928 in Egypte, vormen zowel een socio-politieke als een religieuze beweging, gebaseerd op een islamitische identitaire ideologie. Hun doel is een islamitische staat op te richten zonder geweld te gebruiken. Bepaalde stromingen binnen de Moslimbroeders zijn echter geëvolueerd naar radicalisme en geweld. De Moslimbroeders hebben momenteel vertakkingen in tal van landen, onder meer ook in het Westen.
3. Een aantal dogmatische elementen onderscheiden de Moslimbroeders van de salafisten, namelijk op het niveau van de geloofsleer ('aqidah') of de interpretatie van specifieke teksten.

Da'esh of Islamitische Staat

Islamitische Staat, een splintergroep van Al Qaida in het Irak na de val van Saddam Hoessein, is opnieuw opgedoken in het kader van het conflict in Syrië. IS is er pas echt belangrijk geworden na de verovering van Mosul en de afkondiging van het Kalifaat in de zomer van 2014.

Als grootste jihadistische groep in de regio heeft IS op een bepaald moment zijn territorium uitgebreid naar een groot deel van Irak en Syrië. Nadien heeft het zijn gewelddadige handelwijze naar heel Europa uitgevoerd onder de vorm van terroristische aanslagen.

Islamitische Staat behoort duidelijk tot de jihadistische strekking van het salafisme. Aangezien het zelfverklaarde kalifaat voor IS de enige werkelijk islamitische organisatievorm is, ziet het enkel zijn eigen aanhangers als 'echte moslims'. IS beschouwt militaire acties tegen burgers (vrouwen en kinderen inbegrepen) als gewettigd, het ziet de gewapende jihad als een persoonlijke verplichting voor elke moslim en roept de aanhangers en sympathisanten op om de rangen te versterken of om acties te ondernemen in hun eigen land. De sjiïeten worden daarbij gezien als ketters. Elk gedrag dat indruist tegen de sharia in haar meest strikte interpretatie wordt op brutale wijze afgestraft (homoseksuelen worden van hoge gebouwen gegooid, christenen worden gekruisigd, overspelige vrouwen gestenigd, enzovoort).

De doctrine van IS is geïnspireerd door de eschatologie, de leer van het einde van de wereld en het laatste oordeel, die wordt gebruikt om toekomstige martelaren te rekruteren.

Ter herinnering: de aanslagen van 13 november 2015 in Parijs en van 22 maart 2016 in Brussel werden voorbereid en gepleegd door een IS-commando dat grotendeels bestond uit Europese returnees.⁴

4. Returnees zijn zogenaamde Foreign Terrorist Fighters (FTF) afkomstig uit België, die na een deelname aan de jihad in een conflictzone, met name Syrië of Irak, zijn teruggekeerd.

Wahhabisme

Niet zelden worden de termen ‘wahhabisme’ en ‘salafisme’ door elkaar gebruikt, alsof het synoniemen zijn. Bovendien worden beide begrippen zonder onderscheid aangevend wanneer men het heeft over jihadisme, over politiek salafisme of over wetenschappelijk salafisme.

Wahhabisme wordt vaak vereenzelvdigd met het salafisme, zoals het in het Koninkrijk Saoedi-Arabië bestaat. Ter verduidelijking schetsen we kort de historische evolutie van de wahhabitische doctrine.

In 1744 ging Mohammed Ibn Abdelwahhab een alliantie aan met Ibn Saoud, de stichter van het eerste Saoedische rijk. De wederzijdse overeenkomst had tot doel om de religieuze legitimering van de macht van het Saoud-geslacht te versmelten met het monopolie op de sociale en religieuze controle door Ibn Abdelwahhab.

Van de 18e tot de 20e eeuw probeerde de Saoud-familie tegen de verschillende bestaande machten in (de macht van Arabische stammen, het Ottomaanse rijk, koloniale machten, enzovoort), een duurzaam en stabiel koninkrijk op te richten. Dat kwam er uiteindelijk na de Eerste Wereldoorlog. Tijdens de periode van de opstand en de strijd om de macht op het Arabisch Schiereiland, hanteerden Ibn Abdelwahhab en zijn volgelingen een oorlogszuchtige retoriek om zo de religieuze erkenning te verkrijgen van de Saoud-familie, die destijds bijna constant in oorlog was.

Toen het Saoedische koninkrijk werd opgericht in 1932, werd de revolutionaire doctrine van Ibn Abdelwahhab uitgeroepen tot ‘doctrine van de staat’. Zo veranderde ze van een strijdreteriek in een hulpmiddel om de Saoedische staat te bestendigen en de belangen van de monarchie te verdedigen. De gehanteerde toon was vanaf dan gericht op consensus en minder op oorlog. In de loop van de tijd zou die variëren, afhankelijk van de doelstellingen van de politieke agenda van de Saoedische Staat.

De term wahhabisme kan dus verwijzen naar de doctrine van de revolutie, maar ook naar de minder oorlogszuchtige godsdienst van de hedendaagse Saoedische staat. Ibn Abdelwahhab wordt vandaag zowel in verband gebracht met het jihadistisch salafisme – door de eerder strijdlustige toon uit de revolutie – als met het wetenschappelijk salafisme (in de periode van de bestendiging van de Saoedische Staat).

Wahhabisme is op zich dus een vrij verwarrend begrip, in die zin dat uit de context niet altijd blijkt naar welk soort wahhabisme verwezen wordt.

3. WAAR KOMT HET SALAFISME VOOR IN BELGIË ?

Hoewel het salafisme zeer zichtbaar is, ongetwijfeld als gevolg van zijn sterk activistische inslag, blijft het een marginaal fenomeen binnen de Belgische moslimbevolking. Van de ongeveer 600.000 à 700.000 moslims in België zijn slechts enkele duizenden salafist (alle strekkingen samengeteld). Enkele honderden daarvan steunen openlijk of in gesloten kring de jihadistische groeperingen en hun daden.

3.1 Het salafisme en de moskeeën: een complexe realiteit

Moskeeën, waar veel moslims samenkomen, zijn voor salafisten uitgelezen doelwitten om mensen te bekeren. Nu en dan circuleren er cijfers van het aantal salafistische moskeeën in België of in de buurlanden. Vaak gaat het om al te simplistische voorstellingen van de feiten, die maar beter gerelativeerd kunnen worden.

De heersende ideologie binnen een moskee is trouwens net zo complex als de religie zelf. De onderlinge meningen verschillen en vaak is er een machtsstrijd aan de gang.

Wat is trouwens een salafistische moskee? Is dat een moskee waarvan de verantwoordelijken salafistisch zijn? Een moskee waar de imam de salafistische visie op de islam probeert te verspreiden? Een moskee waar de bezoekers aanhangers zijn van deze leer? Of een moskee die gefinancierd wordt door ngo's van salafistische aard?

'De heersende ideologie binnen een moskee is net zo complex als de religie zelf.'

Er kunnen moskeeën bestaan die gefinancierd worden door salafistische ngo's, maar waarvan de directie en de imam een moderne visie op de islam prediken. Tegelijk zou diezelfde moskee geregeld kleine groepjes salafisten over de vloer kunnen krijgen, die proberen om anderen te bekeren.

Het is duidelijk dat de realiteit van het salafisme in een moskee veel complexer is dan ze lijkt, ook al bestaan er uitzonderlijk moskeeën waarvan zowel de verantwoordelijken, de bezoekers, de professoren, de imam als de financiers banden hebben met het salafisme.

3.2 Het succes van online prediken van het salafisme

De salafistische bewegingen – alle strekkingen inclusief – hebben zich met succes aangepast aan de 21ste eeuw door zeer snel in te spelen op de mogelijkheden van het internet om hun ideologie breed te verspreiden.

Het gevolg is dat er ontelbare fora, webpagina's, accounts op sociale media en online videokanalen zijn ontstaan, die stuk voor stuk gelinkt zijn aan het salafisme. De grote verscheidenheid van de islam wordt met andere woorden niet weerspiegeld op het internet.

Terwijl het ooit moeilijk was om salafistische opnames of boeken in handen te krijgen (nog los van het feit dat ze vaak in het Arabisch waren), is het vandaag heel makkelijk om Franstalige of Nederlandstalige salafistische propaganda te downloaden. De salafistische berichtgeving is veel sterker aanwezig op het internet dan de gematigde.

Islamitische Staat heeft haar propaganda herhaaldelijk in niet minder dan zes talen gepubliceerd.

3.3 Andere kanalen van het salafisme

Het salafisme gebruikt ook andere propagandakanalen, waaronder religieuze onderwijscentra, satellietzenders, radiozenders en islamitische bibliotheken, 'street dawa' (prediken op straat), enzovoort.

Een typisch profiel van wie aangetrokken wordt tot het salafisme, bestaat evenwel niet. Salafisten kennen een grote etnische, sociale en culturele diversiteit, wat verklaard kan worden door het universele karakter van de salafistische boodschap.

Ook het niveau van de religieuze kennis is niet bepalend. Salafisten hebben zowel gediplomeerde theologen van grote universiteiten uit de Golfregio als recente bekeerlingen in hun rangen. Voor sommigen onder hen is het salafisme een laatste redmiddel in een gefragmenteerd bestaan zonder perspectief. Het uiterst rigoristische aspect en het gevoel deel uit te maken van een nieuwe gemeenschap (van de 'ware' gelovigen) kunnen immers structurerende ankers vormen voor individuen die nood hebben aan een houvast.

4. WELKE BEDREIGING VORMT HET SALAFISME ?

De dreiging die uitgaat van het jihadistisch salafisme is op korte termijn uiteraard het terrorisme. De crisis in Syrië heeft immers een nooit geziene situatie gecreëerd, met name het fenomeen van de FTF's, dat zich voornamelijk heeft ontwikkeld in Europa. De terugkeer van deze strijders, die geleerd hebben hoe ze aanslagen kunnen plegen, heeft geleid tot de gekende resultaten in heel Europa (Parijs, Brussel, Berlijn, Londen, Manchester, enzovoort).

Op middellange en lange termijn vormen ook het wetenschappelijk en het politiek salafisme een bedreiging voor ons land.

Ten eerste vormen de intolerante interpretatie van de religie, het verwerpen van de legitimiteit van het Belgische recht (tegenover de sharia) of het communitarisme een onmiskenbaar gevaar voor de democratische en grondwettelijke orde. Ze kunnen aanleiding geven tot de oprichting van parallelle gemeenschappen, waarin de autoriteit van de staat en van het democratisch systeem niet meer erkend worden.

Ten tweede kunnen de ongelijkheid tussen de geslachten, de extreem conservatieve visie op de rol van de vrouw en de houding ten aanzien van de godsdienstvrijheid op termijn een ernstige bedreiging vormen voor onze fundamentele rechten en vrijheden. Concrete voorbeelden zijn de herhaalde oproepen tot haat tegen de joodse bevolking, tegenover sjiïeten of tegen westerse waarden, de verplichting voor vrouwen om onzichtbaar te zijn in het openbaar, het verbod op sommige gezamenlijke activiteiten tussen mannen en vrouwen (wat leidt tot een quasi 'apartheid' tussen de geslachten) en de dreigingen tegenover opposanten en echte en vermeende islamcritici (wat de vrijheid van meningsuiting ernstig in het gedrang brengt).

Tot slot zaaien salafisten verwarring door te beweren dat ze in naam van alle moslims spreken. Dit vormt voor extreemrechtse groeperingen het perfecte alibi om de moslimbevolking in haar geheel te viseren. Zo ontstaat polarisatie en wordt het samenleven bedreigd. En de eerste slachtoffers zijn vaak de andere moslims.

Voorbeelden van problematische salafistische praktijken

- Voor salafisten heeft de **sharia** – de islamitische wet – voorrang op het Belgische recht. Dat laatste beschouwen ze als een creatie van de mens en niet van God. Om hun sociale conflicten op te lossen, richten salafisten zich tot islamitische rechters, eerder dan dat ze een beroep doen op het gerechtelijke apparaat of op andere door de wet voorziene en omkaderde middelen. Ze gaan ook enkel een religieus en geen burgerlijk huwelijk aan.

- Tijdens **verkiezingen** verspreiden salafistisch gezinde militanten brochures die moslims gebieden om niet te gaan stemmen. Stemmen is strijdig met hun geloofsbelijdenis en het geloof primeert altijd, beweren ze.

- Heel wat salafisten erkennen het legitieme karakter van **polygamie**, wat in strijd is met de Belgische openbare orde.

- Bepaalde gedragingen kunnen wijzen op extremisme of eventueel salafisme: een man die zijn **vrouw en dochters** verplicht om thuis te blijven, die hen verplicht om in het openbaar een niqab te dragen, die hen verbiedt om de familiale woonst te verlaten behalve onder begeleiding van een mannelijk familielid of die hen verbiedt zich te laten onderzoeken door een mannelijke arts.

- Sommige salafisten roepen op om geen persoonlijke relaties te onderhouden met joden, sjiïeten, christenen of meer algemeen **andersdenkenden**.

- Sommige salafisten vinden het hun volste recht om individuen die ze als ongelovigen bestempelen te bestelen. Voor hen gaat het om een **oorlogsbuit** ('ghanima'), waarop een islamitische belasting geheven wordt.

- Sommige ouders kiezen voor **thuisonderwijs** voor hun kinderen op basis van hun salafistische geloofsovertuiging. Op die manier proberen ze hun kinderen te onttrekken aan de sociale en religieuze mix. Ook willen ze hen vrijstellen van het openbaar onderwijs. Dat werkt echter sociale polarisering in de hand en kan zelfs aanzetten tot haat tegenover 'de andere'. Het remt de integratie af en kan tot extremisme leiden. Bovendien rijst de vraag naar het scholingsniveau van deze kinderen.

- Tot slot kan ook de **zogenaamde 'profetische' geneeskunde** gevaarlijk blijken, niet het minst omdat er middeleeuwse praktijken worden gebruikt: magie, tovenarij en uitdrijvingsrituelen. Deze gebruiken doen denken aan folterpraktijken en gaan terug op het exorcisme. Het gaat om een onwettige beoefening van de geneeskunde, die in België al verschillende dodelijke slachtoffers heeft gemaakt. Ook hebben islamitische uitdrijvingsrituelen al tot verschillende incidenten geleid.

Salafisten zien profetische geneeskunde nochtans vaak als enige remedie tegen een kwaal. De westerse geneeskunde, die ze als niet-islamitisch beschouwen, wijzen ze af.

5. OPVOLGING VAN HET FENOMEEN IN ONS LAND

Het voorgaande maakt duidelijk dat de verschillende strekkingen binnen het salafisme elk op hun manier problematisch kunnen zijn voor de Belgische samenleving. Maar wat doet onze samenleving om zich te beschermen tegen de dreigingen die uit deze beweging kunnen voortvloeien?

Wat betreft het acuut gevaar op de korte termijn, speelt de Veiligheid van de Staat (VSSE) haar rol als veiligheidspartner, samen met andere partners, waaronder de politie, het gerecht en het Orgaan voor de Coördinatie van de Analyse van de Dreiging (OCAD). Individuen die radicaliseren en tot gewelddadige actie zouden kunnen overgaan, worden zo – in een voortdurende onderlinge samenwerking – gedetecteerd, opgevolgd en indien nodig gestopt.

De aanpak op de lange termijn en de invloed die het salafisme kan hebben op de democratische rechtsorde of de fundamentele rechten en vrijheden, is even belangrijk. Ook hier speelt de Veiligheid van de Staat een rol. Ze volgt in haar dagelijkse werking de invloed van de beweging op in het kader van onze contra-extremismewerking. Dit gebeurt eveneens in zeer nauwe samenwerking met andere Belgische partners.

Deze samenwerking is officieel vastgelegd binnen het zogenaamde Plan Radicalisme (Plan R) dat op initiatief van de federale regering ontstond in de nasleep van de aanslagen in Madrid (2004) en Londen (2005). De afgelopen jaren werd het steeds verder verdiept en verfijnd. Het Plan R betreft op dit moment zowel de veiligheidspartners als de socio-preventieve partners in de strijd tegen radicalisering en extremisme. Het biedt een platform aan deze partners op federaal, regionaal en lokaal vlak om de problematiek te bespreken en samen maatregelen te nemen om elke negatieve invloed van het salafisme te kunnen afremmen.

CONCLUSIE

Salafisme vormt een probleem voor de Belgische samenleving. Om een probleem goed te kunnen aanpakken, moet het genuanceerd en in al zijn facetten beschreven worden. Dat wensen we met deze brochure te doen.

De conclusie luidt dat het salafisme een diverse, heterogene beweging is die verschillende vormen van dreigingen inhoudt voor de Belgische samenleving.

Net omwille van die complexiteit is een loutere veiligheidsbenadering, zoals die geassocieerd wordt met de Veiligheid van de Staat, onvoldoende. Behalve het gevaar dat het salafisme kan inhouden voor de veiligheid van elke Belgische burger, is het immers ook een maatschappelijk fenomeen dat de samenleving bedreigt in haar fundamentele rechten en vrijheden en in haar democratische waarden. Uiteindelijk kan het leiden tot een ontwrichtend 'wij-zij'-denken.

'De Belgische moslimgemeenschap is als partner essentieel in de aanpak van het salafisme.'

Vele actoren in de samenleving hebben dan ook een rol te spelen in de aanpak van het fenomeen. Zo is bijvoorbeeld de Belgische moslimgemeenschap als partner essentieel. Op dit moment voelt slechts een zeer kleine minderheid zich aangesproken door het salafisme. Het is van belang dat de moslimgemeenschap in haar geheel zich gesteund voelt door alle betrokken partners om die invloed zo beperkt mogelijk te blijven houden.

Wie aan de slag is in het onderwijs, de arbeids-, jeugd- of integratiesector is het best geplaatst om bij de eerste tekenen van radicalisering de betrokken persoon aan te spreken en zo mogelijk op het goede pad te houden. Als dat niet lukt of problematisch blijkt, kunnen jeugdwerkers of leraars zich richten tot overlegplatformen zoals de Lokale Integrale Veiligheidscellen (LIVC) op gemeentelijk niveau. In tweede instantie kunnen ze zich tot de politie of de veiligheidsdiensten wenden. De Veiligheid van de Staat heeft een rol te spelen, maar dat geldt ook voor heel wat andere geledingen in de maatschappij.

veiligheid van de staat
sûreté de l'état

Contact

Veiligheid van de Staat
Koning Albert II-laan 6
1000 Brussel
info@vsse.be

Verantwoordelijke uitgever: Jaak Raes - Koning Albert II-laan, 6 - 1000 Brussel

D/2017/7951/NL/1157